

תאריך עדכון: 6 לאוקטובר 2014

שם ומספר הקורס: תורת המחירים ג' – 6632203

סוג הקורס: (שיעור)

שנת לימודים: תשע"ה, סמסטר: א, היקף שעות: 2

אתר הקורס באינטרנט:

<http://www.biu.ac.il/soc/ec/students/teach/322/nitzan/322.htm>

המרצה: פרופ' שמואל ניצן

א. מטרת הקורס:

הקורס כולל שלושה חלקים: חלק א' – יסודות כלכלת הרווחה והשוק התחרותי, חלק ב': כשלי שוק ומעורבות ממשלתית, חלק ג': קבלת החלטות חברתית: יסודות תיאורטיים ויישום.

המטרה של החלק הראשון היא להבהיר לתלמיד את מושגי היסוד הקשורים בדפוס ההתנהגות של הכלכלה, המתבטא בבחירה של הקצאת משאבים למשק. חלק זה מתמקד בניתוח ובהערכה של מנגנון הקצאת המשאבים התחרותי.

המטרה של החלק השני היא לדון בחלק מהסוגיות היסודיות של תחום הכלכלה הציבורית. תחילה נעסוק בהצדקה כללית וקצרה למעורבות ממשלתית בהקצאת המשאבים של המשק ובתפקידי הממשלה בחברה דמוקרטית, למעט תפקידיה המאקרו-כלכליים. בהמשך נתמקד בשלושה נושאים:

- כשל שוק הנגרם מהשפעות חיצוניות.
- כשל שוק הנגרם מקיומם של מוצרים ציבוריים.
- השלכות של התערבות ממשלתית בדרך של מיסוי.

שני הנושאים הראשונים מחדדים את הצורך בהתערבות ממשלתית כאשר השוק התחרותי נכשל בהשגת תוצאה יעילה. לעומת זאת הנושא האחרון מבהיר את העלות הכלכלית של התערבות כזו בשווקים המתפקדים ביעילות.

המטרה של החלק השלישי של הקורס, המכיל נושאים השייכים לתחום הכלכלה הפוליטית, היא לדון בדרך שבה חברה מקבלת החלטות שנוגעות לכל הפרטים שנכללים בה או בדרך שבה היא צריכה לקבל החלטות כאלה. נתחיל בדיון תיאורטי במסגרתו: נסביר מהי בחירה חברתית והבעייתיות שלה, ננתח כללים שונים של בחירות כאמצעי לקבלת החלטות חברתית, ונדגים כיצד קבוצות לחץ פועלות ומשפיעות על הבחירה החברתית. נחתום את הקורס בניתוח ההשלכות של שימוש בכללי בחירות שונים על קביעת הכמות המסופקת של מוצר ציבורי ונבחן את רגישות התוצאה לדרך שבה ממומן המוצר הציבורי.

ב. תוכן הקורס :

1. תפקוד השוק התחרותי : יסודות כלכלת הרווחה, משפטי הרווחה. הגינות ויעילות.
2. תפקידי הממשלה ומגבלותיה, צדק חברתי מול יעילות, זכויות קניין, שלטון החוק מול אנארכיה.
3. השלכות התערבות ממשלתית בדרך של מיסוי.
4. סטייה מיעילות הקשורה בהשפעות חיצוניות בצריכה ובייצור ודרכים לתיקון העיוות
5. סטייה מיעילות הקשורה במוצרים ציבוריים :
 - א. יעילות ותנאי סמואלסון.
 - ב. תוצאת מנגנון ביזורי דמוי שוק (הספקה פרטית וולונטארית)
 - ג. טכני : מושגי יסוד בתורת המשחקים
6. קבלת החלטות חברתית
 - א. בחירה חברתית (SOCIAL CHOICE) – מה הבעיה?
 - ב. תורת הבחירות (VOTING THEORY) – כיצד ראוי לקבל החלטה?
 - ג. כיצד באמת נקבעת מדיניות ציבורית בהקשר של קבוצות לחץ
7. קביעת הכמות המסופקת של מוצר ציבורי על-ידי בחירות
 - א. מימון שוויוני :
 1. בחירה בדמוקרטיה ישירה על-ידי כלל הרוב הפשוט
 2. כלל הדיקטטור
 3. כלל אחידות הדעים והמנגנון של לינדהל
 4. הביקורת על המנגנון של לינדהל : בעיית גילוי ההעדפות והמכניזם של קלארק
 - ב. מימון דיפרנציאלי : בחירה בדמוקרטיה ישירה על-ידי כלל הרוב הפשוט

ג. חובות הקורס

1.ג. תרגילים

התרגילים שיחולקו במהלך הקורס הם חלק בלתי נפרד מתהליך הלימוד. ההתמודדות העצמית או בקבוצות קטנות ($n \leq 3$) עם כל התרגילים מומלצת מאד.

2.ג. קביעת הציון

הציון בקורס נקבע על פי בחינה מסכמת שתיערך בתום הסמסטר.

3.ג. קריאות

כל הקריאות הנדרשות הן חובה.

ד. קריאות:

1.ד רשימה ביבליוגרפית:

1. A.L. Hillman, *Public Finance and Public Policy: Responsibilities and Limitations of the Government*, Cambridge University Press, 2003.
2. ניצן, ש. עמיאש ז', אלכסנדרון ע., תורת המחירים, יחידה 12, כלכלת חליפין, האוניברסיטה הפתוחה, 2004.
3. ניצן, ש. עמיאש ז', תורת המחירים, יחידה 13, יחסי גומלין בין יצרנים וצרכנים, האוניברסיטה הפתוחה, 1997.
4. ניצן, ש. בז'ה, ש., תורת המחירים, מבוא ליחידה 11, תורת המשחקים, האוניברסיטה הפתוחה 2000.
5. ניצן ש., העדפה ובחירה חברתית, האוניברסיטה הפתוחה 2008.
6. ניצן, ש. בראל, ר. סטיות מיעילות, מוצרים ציבוריים והשפעות חיצוניות, מצגות, האוניברסיטה הפתוחה, 2008.
7. S. Nitzan, "Collective Rent Dissipation," *Economic Journal*, 1991, 101, 1522-1534.
8. S. Nitzan, Modeling Rent-Seeking Contests," *European Journal of Political Economy*, 10(1), 1994, 41-60.

2.ד הקריאות הנדרשות:

1. תפקוד השוק התחרותי: יסודות כלכלת הרווחה, משפטי הרווחה.
ניצן, עמיאש, אלכסנדרון, 2004, .
ניצן, עמיאש, 1997.
2. תפקידי הממשלה ומגבלותיה, צדק חברתי מול יעילות, זכויות קניין שלטון החוק מול אנארכיה.
הילמן, 2003, עמודים 43-1, 49-52.
3. השלכות התערבות ממשלתית בדרך של מיסוי.
ניצן, בראל, 2008.
4. כשל שוק וסטייה מיעילות הקשורה בהשפעות חיצוניות בצריכה ובייצור ודרכים לתיקון העיוות
הילמן, 2003 פרק 4, 229-294.
5. סטיות מיעילות הקשורה במוצרים ציבוריים
ניצן, בראל, 2008.
ניצן, בז'ה, 2000.
- הילמן, 2003 פרק 2, עמודים 75-63, 104-87, 157-110.
- הילמן, 2003 פרק 3, 161-212.

6. קבלת החלטות חברתית

א. בחירה חברתית – מה הבעיה?

ניצן 2008, פרק 1, פרק 4.1, 4.2

ב. תורת הבחירות – כיצד ראוי לקבל החלטה?

כלל הרובניות (Plurality), אנטי רובניות (Inverse Plurality), בחירה מאשרת (Approval Voting), כלל רוב, אישור ודחיה (SAMR).

ניצן 2008, פרק 7

ג. כיצד באמת נקבעת מדיניות ציבורית בהקשר של קבוצות לחץ? הדוגמה של חיפוש רנטות

ניצן 1991.

ניצן 1994.

7. קביעת הכמות המסופקת של מוצר ציבורי על-ידי בחירות

ניצן, 2008, פרק 9 וחלק מפרק 10.